

ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ТАРТИБИ

Усманов Казбек Абдуллаевич

*Қорақалпоғистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар бошқармаси Ҳаёт фаолияти
ҳавфсизлиги ўқув маркази ўқитувчиси*

Аннотация. Мазкур мақолада акваторияларнинг пляж зоналарида дам олувчилар хавфсизлигини таъминлашнинг ташкилий, ҳуқуқий ва амалий жиҳатлари ёритилган. Сув объектларида юзага келиши мумкин бўлган хавфлар таҳлил қилиниб, уларнинг олдини олиш, қутқарув хизматларини ташкил этиш ва дам олувчиларнинг хавфсизлик маданиятини ошириш масалалари кўриб чиқилган. Халқаро тажриба асосида пляж хавфсизлигини самарали таъминлаш йўллари таклиф этилган.

Калит сўзлар: акватория, пляж зонаси, сувда хавфсизлик, қутқарув хизмати, дам олувчилар, халқаро тажриба.

Сўнгги йилларда аҳолининг дам олиш ва туризм соҳасига бўлган эҳтиёжи ортиб, табиий ва сунъий сув ҳавзаларидаги пляж зоналари оммавий дам олиш масканларига айланмоқда. Бироқ акваторияларда дам олиш жараёни инсон ҳаёти ва соғлиғи учун муайян хавфларни ҳам келтириб чиқаради. Сувга чўкиш, кучли оқимлар, тўлқинлар, сув ҳароратининг кескин ўзгариши каби омиллар жиддий бахтсиз ҳодисаларга сабаб бўлиши мумкин.

Шу сабабли пляж зоналарида дам олувчиларнинг хавфсизлигини таъминлашни илмий асосда ташкил этиш долзарб масалалардан бири ҳисобланади.

Акваторияларда хавф манбалари ва уларнинг хусусиятлари

Пляж зоналаридаги асосий хавф манбалари қуйидагилардан иборат:

- чуқур жойлар ва сув остининг нотекслиги;
- кучли оқимлар ва тўлқинлар;
- ҳаво шароити ва сув ҳароратининг кескин ўзгариши;
- назоратсиз сув транспорти воситалари;
- дам олувчиларнинг хавфсизлик қоидаларига риоя қилмаслиги.

Ушбу омиллар комплекс ёндашув асосида баҳоланмаса, оғир оқибатларга олиб келиши мумкин.

Пляж зоналарида хавфсизликни таъминлашни ташкил этиш

Дам олувчилар хавфсизлигини таъминлаш қуйидаги асосий йўналишлар орқали амалга оширилади:

- пляж ҳудудларини сертификатлаш ва хавфсизлик талабларига мувофиқ жиҳозлаш;
- қутқарув постлари ва навбатчи қутқарувчилар фаолиятини ташкил этиш;

- хавфли ҳудудларни белгилаш ва ахборот белгиларини ўрнатиш;
- тиббий ёрдам пунктларини жойлаштириш;
- видеокузатув ва огоҳлантириш тизимларидан фойдаланиш.

Пляж маъмурияти, маҳаллий ҳокимият органлари ва қутқарув хизматларининг ўзаро ҳамкорлиги хавфсизликнинг асосий кафолати ҳисобланади.

Дам олувчиларнинг хавфсизлик маданиятини ошириш

Халқаро тажрибага кўра, дам олувчиларнинг онгида хавфсизлик маданиятини шакллантириш бахтсиз ҳодисалар сонини камайтиришда муҳим аҳамият касб этади. Ахборот лавҳалари, оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқлар орқали тарғибот ишларини олиб бориш самарали ҳисобланади.

Айниқса, болалар ва ёшлар ўртасида сувда ўзини тутиш қоидалари бўйича профилактик таълим ишларини кучайтириш зарур.

Халқаро тажриба ва илгор амалиёт

Халқаро амалиётда пляж хавфсизлиги махсус стандартлар асосида ташкил этилади. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти ва Халқаро ҳаётни сақлаш федерацияси (ILS) томонидан ишлаб чиқилган қўлланмаларда қутқарув хизматларини жойлаштириш, хавфларни баҳолаш ва аҳолини хабардор қилиш механизмлари белгилаб берилган.

Ривожланган мамлакатларда “хавфсиз пляж” концепцияси жорий этилиб, акваторияларни комплекс мониторинг қилиш, рақамли технологиялардан фойдаланиш кенг қўлланилмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, акваторияларнинг пляж зоналарида дам олувчилар хавфсизлигини таъминлаш инсон ҳаётини муҳофаза қилишга қаратилган муҳим ижтимоий вазифадир. Хавфларни олдиндан аниқлаш, қутқарув хизматларини самарали ташкил этиш ва аҳолининг хавфсизлик маданиятини ошириш орқали сувдаги бахтсиз ҳодисаларни сезиларли даражада камайтириш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. World Health Organization (WHO). Global Report on Drowning: Preventing a Leading Killer.
2. International Life Saving Federation (ILS). Beach Safety and Lifeguard Services Guidelines.
3. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Safety and Security in Tourism.
4. Haddow G., Bullock J., Coppola D. Introduction to Emergency Management. Butterworth-Heinemann, 2020.
5. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030.
6. Ўзбекистон Республикасининг “Фуқаро муҳофазаси тўғрисида”ги Қонуни.